

29. 4. 2013

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Zásahy do obchodního vedení dnes a po rekonstrukci

Statutární orgány činí při řízení společnosti řadu obtížných rozhodnutí. Při jejich tvorbě jsou vystaveny mnoha vnějším vlivům, kterým není lehké (a mnohdy ani fakticky možné) vzdorovat. Je běžné, že mateřská společnost žádá svou dceřinou společnost o uzavření určité smlouvy, o jejíž výhodnosti lze pochybovat. Za jakých okolností může člen statutárního orgánu pokynu vyhovět a zároveň dostát své povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře, aby neodpovídal společnosti za škodu?

Rödl & Partner

Obchodní vedení

Odpověď na tuto otázku budeme hledat očima člena představenstva akciové společnosti. Představenstvu náleží běžná, každodenní správa společnosti včetně rozhodování o uzavírání smluv. Jde o výkon obchodního vedení, slovy Nejvyššího správního soudu o „*průběžnou pravidelnou správu záležitostí společnosti a jejího podniku, tzn. rozhodování o organizačních, technických, obchodních, personálních, finančních aj. otázkách běžného života. Rozumí se tím řízení společnosti, zejména organizování a řízení její podnikatelské činnosti, včetně rozhodování o jejích podnikatelských záměrech.*“[1] Podle Nejvyššího soudu se pod pojem obchodní vedení zpravidla zahrnuje organizace a řízení podniku, řízení zaměstnanců, rozhodování o provozních záležitostech, tj. např. zásobování, odbyt, reklama, vedení účetnictví a rozhodování o podnikatelských záměrech.[2]

Obchodní vedení je výlučnou kompetencí představenstva. Na tom nic nemění ani § 194 odst. 4 obchodního zákoníku, který ukládá představenstvu povinnost řídit se zásadami a pokyny schválenými valnou hromadou. Ty se totiž nesmí týkat obchodního vedení, jinak by byly v rozporu s právními předpisy[3] a zároveň nicotné.[4] Valná hromada může udílet pouze závazné koncepční, strategické pokyny, přičemž takové zásahy do řízení společnosti se mohou týkat „*usměrňování podnikatelské činnosti společnosti v dlouhodobém horizontu, např. z hlediska zásad dlouhodobé investiční politiky, rozhodování jakým směrem se společnost bude vyvíjet, které významné aktivity bude rozvíjet a které naopak utlumí či zruší apod.*“[5] Za škodu způsobenou plněním takového pokynu pak představenstvo podle znění § 194 odst. 5 obchodního zákoníku neodpovídá.

Smluvní koncern

Výlučná působnost představenstva v oblasti obchodního vedení je však přeci jen v zákoně prolomena, a to u smluvního koncernu. Má-li mateřská společnost udělující pokyn dceřiné společnosti uzavřenou s touto ovládací smlouvu podle § 190b obchodního zákoníku, i nevýhodný pokyn řídicí osoby je pro řízenou osobu závazný, ovšem za podmínky, že je v zájmu řídicí osoby nebo jiné osoby, se kterou tvoří koncern.

Představenstvo musí nastalou situaci vyhodnotit v rámci péče řádného hospodáře z několika hledisek. V prvé řadě se bude zabývat tím, zda takový pokyn není protiprávní, neodporuje dobrým mravům či stanovám. Před splněním nevýhodného pokynu je dále nutno prověřit, zda je pokyn skutečně v zájmu řídicí nebo jiné osoby z koncernu. Při zkoumání naplnění tohoto předpokladu má představenstvo právo na informace o zásadních skutečnostech osvědčujících splnění těchto podmínek, tj. zejména o tom, které osoby tvoří koncern a jaký zájem která z osob tvořících koncern svými pokyny sleduje.[6] Podle Prof. Černé by se však přezkumná činnost představenstva měla omezit na posouzení „zřejmého a zcela zřetelného nedostatku.“[7] Nebylo by spravedlivé po představenstvu žádat, aby podrobně prověřovalo veškeré aspekty transakce, když pro to zpravidla ani nemá podmínky.

Pokud se představenstvo s uvedenými úkoly náležitě vypořádá, mělo by být poté schopno na základě vlastních zjištění odůvodnit, proč je daný krok pro koncern, resp. jeho člena výhodný a tudíž jej splnilo. Vyhovět nemůže řízená osoba dále pokynu, který by ohrožoval její hospodářskou podstatu. Ani ve smluvním koncernu tedy nemá být žádný prostor pro uplatňování svévolného jednání řídicí osoby, které nemá hospodářský důvod nebo je pro řízenou osobu dokonce zničující.

Faktický koncern

Na rozdíl od smluvního koncernu jsou ve faktickém koncernu, tedy v případech, kdy není uzavřena ovládací smlouva, pokyny ovládající osoby nezávazné. To však nebrání tomu, aby mateřské společnosti vyvíjely na své dcery nátlak směřující k přijetí opatření či uzavření smlouvy, které nemusí být pro dceřinou společnost výhodné.

Zákon s takovými situacemi počítá, a proto určuje představenstvu ovládané osoby meze, v jejichž rámci lze pokynu při zachování péče řádného hospodáře vyhovět. Podle § 66a odst. 8 obchodního zákoníku může ovládající osoba využít svého vlivu k tomu, aby prosadila přijetí opatření nebo uzavření smlouvy, z nichž může ovládané osobě vzniknout majetková újma pouze za podmínky, že vzniklou újmu ovládané osobě uhradí, anebo bude uzavřena smlouva o tom, v jaké přiměřené lhůtě a jak bude ovládající osobou tato újma uhrazena.[8]

Zde představenstvo ovládané osoby musí především zkoumat, zda jsou dány předpoklady pro úspěšnou aplikaci shora uvedeného ustanovení. Mělo by se přitom zaměřit především na to, zda je ovládající osoba ochotna, ale také schopna ovládané osobě případnou újmu nahradit. I ve faktickém koncernu je třeba posoudit soulad pokynu zejména s právními předpisy a stanovami. Splnění pokynu ovládající osoby je v případě faktického koncernu nutno uvést do zprávy o vztazích mezi propojenými osobami, která se zakládá do sbírky listin obchodního rejstříku.

Zásahy do obchodního vedení po rekonstrukci

Podle zákona o obchodních korporacích („ZOK“) bude náležet obchodní vedení společnosti představenstvu nebo statutárnímu řediteli podle toho, zda půjde o dualistický nebo monistický systém.[9] Nová právní úprava současné znění § 194 odst. 4 obchodního zákoníku o povinnosti představenstva řídit se pokyny valné hromady nepřebírá, to bude ale možné zakotvit do společenské smlouvy společnosti. ZOK setrvává na principiálním zákazu zásahů do obchodního vedení,[10] z tohoto pravidla však zároveň stanoví dvě důležité výjimky.

Žádost o udělení pokynu valné hromady

Úplnou novinkou je právo člena představenstva požádat podle § 51 odst. 2 ZOK valnou hromadu o udělení pokynu týkajícího se obchodního vedení. Pokud si tedy nebude jistý, jak v dané věci postupovat, může kterýkoli člen představenstva svou žádostí založit ad hoc působnost valné hromady

udělit pokyn týkající se obchodního vedení. Za takové rozhodnutí pak bude odpovídat valná hromada. Jakým způsobem bude třeba takovou žádost o pokyn formulovat? To bude v praxi nejspíše komplikovat § 184 odst. 1 ZOK, podle něhož musí již pozvánka na valnou hromadu obsahovat návrh usnesení valné hromady, to znamená včetně toho, jak se o něm bude hlasovat. Člen představenstva bude tedy v souvislosti se žádostí o udělení pokynu valné hromady navrhopvat, jak takový pokyn má znít. Nic by mu však nemělo bránit v tom, aby jej formuloval alternativně a volbu dané varianty již ponechal na valné hromadě.

Určité zklamání může působit fakt, že právu člena představenstva požádat o udělení pokynu nekorresponduje povinnost valné hromady takový pokyn skutečně udělit. Ta se jím nemusí vůbec zabývat. Ustanovení § 409 ZOK valné hromadě výslovně umožňuje, aby některé záležitosti zařazené na pořad valné hromady neprojednala. V takovém případě se tedy představenstvo bude muset spolehnout na vlastní úsudek.

Změny v právní úpravě koncernů

Zákon o obchodních korporacích upouští od dosavadního rozlišování smluvního a faktického koncernu. Ovládací smlouvy a smlouvy o převodu zisku jsou považovány za překonané s tím, že účinnost těch stávajících zanikne k okamžiku stanovenému v § 780 odst. 1 ZOK.[11] Orgán řídicí osoby bude v rámci koncernu oprávněn udělovat orgánu řízené osoby závazné pokyny týkající se obchodního vedení, a to i bez ovládací smlouvy.

Takový pokyn může být i nevýhodný a vzniknout z něho újma, musí však být alespoň v zájmu řídicí anebo jiné osoby náležející do koncernu. V případě nevýhodného pokynu se u člena představenstva objevuje opět konflikt mezi jeho závazkem péče řádného hospodáře vůči řízené společnosti a povinností respektovat pokyny řídicí osoby.

Aby se vyvaroval případné odpovědnosti za škodu, bude muset člen představenstva podle § 81 odst. 2 ZOK prokázat, že mohl v případě plnění nevýhodného pokynu rozumně předpokládat splnění podmínek podle § 72 odst. 1 a 2 ZOK. V této souvislosti se bude zabývat tím, zda by případná újma způsobená ovlivněné osobě podle § 71 odst. 1 ZOK byla odůvodněna zájmem řídicí nebo jiné osoby z koncernu. Dále bude nutno učinit závěr o tom, že se řízené osobě dostane v rámci koncernu v přiměřené době vyrovnání újmy. To bude podle § 72 odst. 2 ZOK možné realizovat přiměřeným protiplněním nebo jinými prokazatelnými výhodami plynoucími z členství v koncernu.

Pojem „výhod plynoucích z členství v koncernu“ lze však vykládat natolik variabilně, že to může reálný přínos pro řízenou osobu značně relativizovat. To vyvolává obavy, nakolik budou chtít řídicí osoby toto využívat v neprospěch jimi řízených osob. Zákonným limitem je alespoň skutečnost, že přivede-li řídicí osoba řízenou osobu až k úpadku, odpovídá jí podle § 71 ZOZ za způsobenou újmu a popřípadě ručí i jejím věřitelům. Podrobnější rozbor této otázky však již přesahuje rámec příspěvku.

JUDr. Ilona Štrosová, LL.M.,
advokátka

[Rödl & Partner, v.o.s.](#)

Platněřská 2
110 00 Praha 1

Tel.: +420 236 163 111
Fax: +420 236 163 799
e-mail: prag@roedl.cz

-
- [1] Srovnej rozhodnutí Nejvyššího správního soudu sp. zn. 4 Afs 24/2003 ze dne 18. března 2005.
[2] Srovnej rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 94/2006 ze dne 5. dubna 2006.
[3] Srovnej rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 488/2008 ze dne 27. srpna 2008.
[4] Srovnej rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 757/2005 ze dne 17. dubna 2007.
[5] Srovnej rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 488/2008 ze dne 27. srpna 2008.
[6] Plíva S., Štenglová I., Tomsa M.: Obchodní zákoník-komentář, 12. vydání.
[7] Černá S.: Faktický koncern, ovládací smlouva a smlouva o převodu zisku, 2. vydání.
[8] Pro obě varianty je v zákoně stanovena lhůta nejpozději do konce účetního období, v němž újma vznikla.
[9] Kde se v ZOK hovoří o představenstvu, rozumí se tím podle okolností statutární ředitel nebo jiný orgán společnosti, který má obdobnou působnost - viz § 456 odst. 1 ZOK.
[10] Viz § 435 odst. 3 ZOK (dualistický systém) a § 463 odst. 4 ZOK ve spojení s § 456 odst. 1 ZOK (monistický systém).
[11] Účinnost ovládacích smluv a smluv o převodu zisku uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona zaniká posledním dnem účetního období závazného pro řídící osobu, který následuje bezprostředně po uplynutí šesti měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, pokud účinnost těchto smluv nezanikne dříve jinak.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)
- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)
- [Nejvyšší soud a forma smlouvy o smlouvě budoucí: krok zpět v ochraně právní jistoty?](#)
- [„Za každou kauzou je živý příběh“](#)
- [Přehnaná, nebo důvodná prevence? Zajištění a utvrzení závazků v praxi](#)
- [Spoluvlastnictví a správa společné věci](#)

- [Doručování soudních písemností ze zahraničí do ČR](#)